RADIO FREE EUROPE
RESEARCH & ANALYSIS

CZECHOSLOVAK UNIT

PREHĽAD TLAČE

Číslo: 213/5247/XVII

Dátum: 7/11/1974

OBSAH

E. Vadovická /Pravda/	Už teraz myslieť na dovolenkovú sezónu !	str. 2
M. Boďa /Pravda/	Dôslednejšie	str. 3
R. Kuchta /Práca/	Pohľad cez koruny	str. 5
= av = /Práca/	Dôslednejšie v ochrane ekonomiky	str. 6
J. Mlčoch /Pravda/	Požierači pracovného času	str. 7
- ú - /Práca/	Tresty rozkradačom	str. 8
- Š. S. - /Práca/	Vybavenosť našich bytov	str. 8
A. Milec /Nové slovo/	Škola a jej úlohy	str. 9

UŽ TERAZ MYSLIEŤ na dovolenkový sezón!

Často sa budem vracať v spomienkach na fyzické utrpenie, ktoré sme zažili pri našej ceste vlakom do NDR. Nebudem môcť na ňu zabudnúť, lebo to bola tvrdá skúška našich telesných i duševných síl. Cesta nás stála mnoho únavy a potu a navzdory tomu, že sme mali lístky prvej triedy, počas celého cestovania z Liptovského Mikuláša do Prahy a z Prahy do Drážďan sme stáli na chodbe v nepredstaviteľne preplnenom vlaku.

Tri týždne dopredu pred cestou do NDR sme sa zaujímali o spací vozeň alebo o miesteniky, ale nadarmo. Tak sme si objednali prvú triedu v snahe príjemne, pohodlne cestovať. Lístky nám na stanici v Lipt. Mikuláši bez slova vydali. Rýchlik prišiel. Na stanici zostal a brať cestujúcich. Ale načo vôbec zastal? Už z Košíc bol celkom preplnený. Začala sa tlačenica a o prvej triede sa nedalo ani snívať. Najprv sme trpezlivo stáli v predstave, že sa to časom uvoľní, ale bedaľ Rýchlik stál pravidelne všade. Oddelenia prvých tried boli zavreté, na oknách zatiahnuté záclonky. Koľko ľudí tam pohodlne odpočívalo, nedalo sa zistiť. Ani sprievodca by sa tam nebol mohol dostať, lebo nemohol kontrolovať ani cestovné lístky. Cez tú masu natlačených a hromžiacich ľudí by sa ani nebol prelisol. Horúčava a zápach spotených ľudských tiel vyvolávali čoraz väčšie stavy podráždenia. Aké bolo v tú chvíľu vzdialené ohľaduplné, ľudské správanie sa. Nadávky, krik, zvaľa, otváranie a zatváranie obtokov, jednému to, inému zas ono nevyhovovalo...

Konečne Praha! Prúd chladného vzduchu osviežil naše tváre, vyhrnuli sme sa rozzúrení, lapajúc dych. Ulievali sme sa. Na koho? Mala som nohy také meravé, opuchnuté, že ma sotva niesli. A potom ďalšia kalvária. Hodinu pred pristavením vlaku smerom na Drážďany ako-tak občerstvení sme stáli na stanici s túžbou obsadiť si aspoň na ďalšiu cestu miesto. Horkýžel Opäť sa opakovalo to isté, ale aspoň bol deň. Dívali sme sa z okna na krajinu a čas rýchlejšie ubiehal. V oddeleniach boli rozkošnícky porastahovaní mladí ľudia, hrali pokojne karty alebo spievali. A tieto piesne dekorovali státie starenák, matiek i chorých ľudí na chodbách. Nebolo medzi nami, čo sme stáli na chodbách, jediného mladého človeka...

Kultúrna úroveň cestovania?, Hygienická starostlivosť o cestujúcich! Niečo také úbohé, až srdce zabolelo! Celý pobyt v Drážďanoch nemal pre nás význam, lebo sme sa sústreďovali a zbierali sily na ďalšiu cestu späť. A fakt, znovu sa to opakovalo.

Nemohli by sa zamyslieť na kompetentných miestach už teraz nad zlepšením cestovania v turistickej sezóne? Urobia sa opatrenia, aby sa podobné prípady cestovania, ako som opísala, neopakovali? Socialistická spoločnosť ukladá aj pracovníkom železníc nemalú a veľmi zodpovednú úlohu, ktorá je ich morálnou povinnosťou: zabezpečiť nielen technický pokrok, ale aj podmienky príjemného a zdravého cestovania pracujúcich. E. VADOVICKÁ, Lipt. Mikuláš

Pravda - 30. októbra 1974-str.1 -

DÔSLEDNEJŠIE

MILOSLAV BOĎA,
tajomník Slovenskej odborovej rady

Pri odnotení doterajšieho rozvoja našej socialistickej spoločnosti najvyššími stranickými orgánmi ukazuje, že výrazný podiel na jeho pozitívnych výsledkoch má najmä všestranný rozvoj pracovnej iniciatívy. Sústavná starostlivosť strany a odborov, štátnych a hospodárskych orgánov i ostatných spoločenských organizácií o tento rozvoj priniesla v období od XIV. zjazdu KSČ podstatné zvýšenie ekonomického potenciálu Československej socialistickej republiky.

Iniciatíva pracujúcich v jubilejnom roku 30. výročia Slovenského národného povstania, podnietená spoločnou výzvou ÚV KSČ, vlády ČSSR, Ústrednej rady odborov a Ústredného výboru SZM, v nebývalom rozsahu prispieva k plneniu a v mnohých závodoch i k prekračovaniu náročných úloh predposledného roku piatej päťročnice. Mobilizáciou zdrojov a rezerv pomáha prekonávať negatívny vplyv prudkého vzostupu cien dovážaných surovín a výrobkov z kapitalistických trhov i na našu ekonomiku.

Za veľmi dôležité pre ďalšie skvalitňovanie organizácie a rozvoja iniciatívy pracujúcich v druhom polroku 1974 pokladáme verejné kontroly plnenia socialistických záväzkov o rozvoji iniciatívy pracujúcich, ktoré pod vedením strany organizovali odborové orgány a organizácie.

Po súhrnnom spracovaní a prerokovaní výsledkov verejných kontrol možno povedať, že v podstate sa dosiahli ciele, ktoré sa týmto novým spôsobom - zapojením širokých más pracujúcich do kontroly v takej významnej oblasti - sledovali. Hlbšie sa zhodnotila kvalita, obsahová orientácia a plnenie socialistických záväzkov, dosiahnutý ekonomický prínos a politický efekt. Došlo k ďalšiemu spresneniu socialistických záväzkov, k výraznejšiemu zameraniu socialistického súťaženia a ďalších foriem pracovnej iniciatívy na zlepšovanie kvalitatívnych ukazovateľov a na tzv. úzke miesta plánu, na prípravu a dôslednejšiu realizáciu racionalizačných opatrení.

Ekonomické údaje spracované Slovenským štatistickým úradom ukazujú, že podniky a organizácie v sledovaných odvetviach prekročili už v prvom polroku svoje celoročné záväzky. Napr. na konte celoročného záväzku prekročiť plánované výkony o hodnotu 370 mil. korún už v prvom polroku vykázali 385 mil. korún, i celoročný záväzok znížiť materiálové a iné náklady bez odpisov o 208 mil. korún prekročili v prvom polroku o 63 mil. Kčs.

Je to dôkaz mimoriadnej aktivity našich pracujúcich, ktorá je odpoveďou na výzvu strany a jej hospodársku politiku. Potvrdzuje však tiež, že v podnikoch a organizáciách je ešte mnoho takých rezerv, ktorých využitia nie sme pripravení vyjadriť v prijímaných socialistických záväzkoch.

Na veľkú úspešnom plnení socialistických záväzkov má podiel ďalšie skvalitnenie rozvoja iniciatívy pracujúcich v hnutí Každý pre socialistickú. Znižovanie materiálových a iných nákladov bez odpisov predovšetkým kladne ovplyvňuje rozvíjanie takých foriem v tomto hnutí, ako sú brigády socialistickej práce, komplexné racionalizačné brigády, vynálezcovstvo a zlepšovateľstvo, štatistickári a rôzne iné špecifické pokrokové formy, zamerané na vyššie zhodnocovanie surovín a materiálu, na zvyšovanie kvality výroby.

Za veľkú priaznivými výsledkami v plnení socialistických záväzkov však vidieť i veľké rozdiely medzi jednotlivými podnikmi v plnení plánovaných úloh. Je už známe, že v priemysle na Slovensku 20 podnikov nesplnilo za prvý polrok svoje plánované úlohy, z nich 12 zaostalo o vyše 2 percentá.

Z 230 priemyselných podnikov 222 prijalo socialistické záväzky, ale len 117 prijalo záväzky aj na nadplánové zníženie materiálových a iných nákladov bez odpisov. Pritom väčšina individuálnych záväzkov i záväzkov menších kolektívov, najmä brigád socialistickej práce a všetkých komplexných racionalizačných brigád, vynálezcov a zlepšovateľov i štatistickárov prijala záväzky najmä na zhospodárňovanie výrobného procesu. Zo spomínaných 117 podnikov 90 svoje záväzky úspešne plní. Na znížení materiálových a iných nákladov bez odpisov (v priemysle) o 125 mil. korún sa teda podieľa 39 perc. podnikov.

Z uvedeného vyplýva, že hospodárske vedenie ešte mnohých podnikov pre rozličné príčiny neusmerňuje, nepodnecuje a nerozvíja iniciatívu pracujúcich tak, aby sa dosiahlo nadplánové zhodnocovanie surovín a materiálov, aby sa výraznejšie zvyšovala efektívnosť výroby. Nie dosť účinne sa v nich rozvíjajú najmä tie formy iniciatívy, ktorá prinášajú realizáciu poznatkov vedy a techniky vo výrobe.

Niektoré podniky neprijali celopodnikové socialistické záväzky, aj keď pracovníci v ich jednotlivých prevádzkach prijali individuálne aj kolektívne záväzky. Sú to napr. podniky: Chirana v Piešťanoch, Strojsmalt v Bratislave, Závody ťažkého strojárstva v Bardejove, Mlyny a cestovinárne v Piešťanoch.

Verejná kontrola na jednotlivých pracoviskách bola príležitosťou, aby sa o. i. konkrétne zistilo, prečo úroveň a obsah socialistických záväzkov nezodpovedajú vždy podmienkam a rozhodujúcim úlohám, vyplývajúcim z plánu pracovísk. Ukázalo sa, že tieto nedostatky vyplývajú predovšetkým z toho, že mnohí hospodárski pracovníci nevytyčujú na základe úloh, daných plánom, konkrétne úlohy a ciele, na ktoré sa má sústrediť úsilie pracujúcich. Ukázalo sa ďalej, že na mnohých miestach sa ešte nevenuje dostatočná pozornosť organizovaniu súťaženia medzi jednotlivcami a kolektívmi rovnakých profesií, medzi porovnateľnými závodmi a podnikmi, že často ani prijatý socialistický záväzok nie je podkladom pre súťaženie v jeho plnom zmysle.

Aj tam, kde sa socialistické súťaženie organizuje, neraz chýba to najdôležitejšie: porovnávanie výsledkov, zovšeobecňovanie a propagovanie dobrých skúseností a organizovanie súdružskej pomoci zaostávajúcim kolektívom i jednotlivcom.

Výsledky verejnej kontroly tiež ukázali, že sa nevenuje dostatočná pozornosť rozširovaniu niektorých nových, ale už osvedčených foriem pracovnej iniciatívy v predvýrobných útvaroch, v organizáciách výskumnej a vývojovej základne i v projektových organizáciách.

Pôjde teraz o to, aby sme energicky odstraňovali nedostatky, zistené verejnou kontrolou v oblasti rozvoja iniciatívy pracujúcich. Aby sme utvorili v štvrtom štvrťroku t. r. lepšie podmienky pre splnenie a prekročenie úloh tohtoročného plánu; aby sa k úspešným kolektívom pripojili i všetky tie, ktorým sa doteraz záverečná fázo tohto roka nečrtá priam najlepšie.

Skúsenosti z prvej etapy verejnej kontroly ukazujú, že pri dobrej organizácii a plnom využití možností, ktoré táto verejná kontrola dáva tak pracujúcim, ako i jednotlivým politickým a spoločenským organizáciám i hospodárskemu vedeniu, možno pozdvihnúť rozvoj iniciatívy pracujúcich, na vyššiu úroveň a súčasne veľmi účinne bojovať proti všetkému, čo iniciatívu ľudí obmedzuje a brzdí; bojovať najmä proti stále aktuálnemu nebezpečenstvu v rozvíjaní iniciatívy - proti formalizmu.

S týmito predsavzatiami treba pristupovať k druhej etape verejnej kontroly, ktorá bude v januári - marci 1975. Ide o to, aby sme na základe zistených doterajších výsledkov a ich analýzy utvorili ešte lepšie podmienky pre uplatnenie umu, skúseností a talentu našich pracujúcich, pre ich záujem angažovať sa za politiku našej strany. Bude to ešte účinnejší a výraznejší podiel iniciatívy pracujúcich na úspešnom rozvoji našej spoločnosti v roku 30. výročia oslobodenia Československa Sovietskou armádou.

PRÁCA - 29. októbra 1974-1-

Sporivosť a rozvoj životnej úrovne

Pohľad cez koruny

Z štvrťročných výkazov o plnení štátneho národohospodárskeho plánu možno medzi iným vyčítať, že sa nám v priemysle na Slovensku podarilo za deväť mesiacov zvýšiť objem priemyselnej výroby o 9,3 percenta. Bola to v globále výroba efektívnejšia. Veď priemerná rentabilita vzrástla na 11 percent a podniky vytvorili o 2,6 miliardy korún zisku viacej ako pred rokom. Stáva sa teda lepšími hospodármi na svojich pracoviskách.

Iste nebudeme ďaleko od pravdy, keď povieme, že stále lepšie výsledky v ekonomike dosahujeme aj preto, že nové hodnoty v našej spoločnosti tvoria ľudia, ktorým vo väčšine prípadov je myšlienka hospodárnosti a sporivosti blízka. Kto totiž vie s vlastnými, zarobenými peniazmi uvážlivo narábať, ten nemôže byť ľahostajný ani k hodnotám, ktoré patria nám všetkým.

Do týchto úvah sa púšťame na sklonku tohtoročných Dní sporivosti, ktoré nielen u nás, ale prakticky v celej Európe už majú mnohoročnú tradíciu. A je to vždy príležitosť zrekapitulovať najmä za „sporiteľničného" hľadiska, čo sme za uplynulý rok dosiahli.

Jednoznačne možno konštatovať dôveru v našu menu. Pre príklady netreba chodiť ďaleko. Od januára do konca septembra 1974 vzrástli vklady obyvateľstva v Slovenskej štátnej sporiteľni o jeden a pol miliardy korún a dosiahli sumu takmer 29 miliárd Kčs. Potešiteľná je aj skutočnosť, že sporiteľne na Slovensku už vystavili skoro štyri milióny vkladných knižiek a priemerný vklad na nich dosahuje 7300 korún. Individuálne sporenie, ako vidieť, stalo sa významným nástrojom rozvoja životnej úrovne nášho obyvateľstva a prispieva k uspokojovaniu sociálnych istôt.

Keď už je reč o vývoji našej spoločnosti, nemožno bez povšimnutia obísť ani úverovú činnosť štátnych sporiteľní. Je neoddeliteľnou súčasťou úsilia, ktoré smeruje k harmonickému rozvoju spoločnosti, aj ku všestrannému rozvoju každého jednotlivca.

Prečo sú tie časy, keď enormná zadlženosť viedla malé dielničky, či poľnohospodárske závody „na bubon". Keď si v chalupách na našom vidieku exekútori podávali kľučky. Opäť stačí pohľad do najčerstvejšej štatistiky. Za prvých deväť mesiacov tohto roka zvýšil na Slovensku stav pôžičiek zbrusu o pol miliardy, na 6,5 miliardy Kčs. Z toho štvrtinu predstavujú však zvýhodnené pôžičky mladomanželom, obyčajne na 1-percentný úrok a často aj so štátnym príspevkom podľa počtu narodenia detí, keď sa dožijú jedného roka. Štát, naša spoločnosť, pomohli od apríla 1973 touto formou už 80 tisíc mladomanželským párom, ktoré dostali k dispozícii 1,7 miliardy korún.

Nechceme žiť iba z pekných tradícií. Vedome preto mládež cieľavedome k tomu, aby si vážila zarobené koruny. Prvé úspechy sa už dostavili. V piatich päťročných cykloch prémiového sporenia mladých ukladá si mesačne na Slovensku 140 tisíc chlapcov a dievčat vo veku od 15 do 27 rokov. Od roku 1969 už usporili 942 miliónov korún.

RUDOLF KUCHTA

Práca - 1.November 1974-str.3-.

Dôslednejšie v ochrane ekonomiky

HOSPODÁRSKA KRIMINALITA BRZDOU ROZVOJA A NIELEN POSTIH, ALE AJ PREVENCIA A VÝCHOVA

Bratislava (Práca) — Včera bolo v Bratislave 14. zasadnutie Slovenskej národnej rady, ktoré otvoril a viedol jej predseda Ondrej Klokoč.

Na rokovaní SNR sa zúčastnil aj podpredseda Federálneho zhromaždenia a predseda Snemovne národov prof. Dalibor Hanes.

Poslanci prerokovali správu generálneho prokurátora SSR JUDr. Martina Kováča o stave socialistickej zákonnosti s osobitným zreteľom na ochranu socialistickej ekonomiky. Generálny prokurátor v správe poukázal na hlavné problémy v porušovaní zákonnosti v oblasti ekonomiky a v činnosti hospodárskych organizácií, pri uplatňovaní noriem socialistického spolunažívania a ďalšie. Za jednu z hlavných úloh v boji proti kriminalite na Slovensku označil cieľavedomý postup proti trestným činom a prečinom namiereným proti socialistickej ekonomike, ktoré majú výrazný podiel na kriminalite v SSR. Poukázal na niektoré závažné formy porušovania socialistickej disciplíny, na nedostatočnú starostlivosť o ochranu majetku v socialistickom vlastníctve, na porušovanie predpisov pracovného a hospodárskeho práva, bezpečnosti pri práci a pod.

JUDr. Kováč, ako aj niektorí poslanci vo svojich vystúpeniach zdôraznili, že právna výchova občanov musí smerovať od represií k prevenciám a výchove k právnemu vedomiu.

Poslanci v rozprave potvrdili, že v praxi sa často nerešpektujú hospodárskoprávne predpisy, dôsledne sa neuplatňuje kontrola, čo zvádza k trestnej činnosti. Správa i diskusné príspevky sa zhodli v tom, že ochranu majetku v socialistickom vlastníctve nemožno zabezpečiť len trestnými sankciami, ale že ju treba chápať ako sústavnú organizátorskú, kontrolnú a výchovnú činnosť tak štátnych orgánov ako orgánov hospodárskeho riadenia či spoločenských organizácií.

V diskusii vystúpil aj poslanec Ladislav Abrahám, ktorý o. i. povedal, že aj odbory v zhode s justíciou považujú hospodársku kriminalitu za jednu z bŕzd rozvoja spoločnosti. Preto ROH pozornosť funkcionárskeho aktívu v boji proti hospodárskej kriminalite orientuje predovšetkým na politicko-výchovnú oblasť medzi pracujúcimi. Odbory sa usilujú nielen o vyššiu kvalitu práce, ale aj o upevnenie socialistického vzťahu k spoločnému vlastníctvu.

Podpredseda vlády SSR Július Hanus vo svojom príspevku o činnosti kontrolného systému a najmä Výboru ľudovej kontroly zdôraznil, že nároky kladené na kontrolné orgány sa zvyšujú v súvislosti s dynamickým rozvojom hospodárskeho a spoločenského rozvoja. Vyzdvihol výchovné pôsobenie kontroly, ktoré treba spájať s represívnym pokračovaním.

Záverom rozpravy, v ktorej bolo 20 diskusných príspevkov, plénum prijalo uznesenie, v ktorom o. i. uložilo predsedníctvu a výborom SNR sústavne sledovať dodržiavanie socialistickej zákonnosti a účinnejšie pôsobiť na jej upevňovanie. (av)

Pravda - 2. novembra 1974-str. 3 -

POZIERAČI PRACOVNÉHO ČASU

DISKUSIA

Nedávno som vo vlaku smerom na Zvolen vypočul rozhovor dvoch cestujúcich, ktorí sedeli na náprotivnej lavici:

— Prečo ideš do Zvolena uprostred týždňa, keď máme v podniku najviac roboty?

— Preto, lebo dnes sú úradné hodiny. Vybavujem si stavebné povolenie. A prečo ty cestuješ do Zvolena?

— Musím si obnoviť občiansky preukaz, starý už stratil platnosť.

— Je to zle zariadené — pokračuje v reči ten prvý. — Keby na odbore výstavby ONV úradovali v sobotu, nemusel by som stratiť šichtu ani zárobok.

— Toho sa, kamarát, nedočkáš...

Rozhovor pokračoval. Podnietil ma k rozmýšľaniu o otázke úradných hodín i o tom, aký dopad majú na naše národné hospodárstvo. Prišiel som k zaujímavým poznatkom, napríklad k tomu, že pracovný čas v úradoch, obchodoch, službách, v zdravotníctve sa prakticky kryje s pracovným časom v závodoch a podnikoch. Veď to sami dobre poznáte. Iste máte v tomto smere vlastné skúsenosti, veď ani jeden človek sa nemôže vyhnúť styku s úradmi, lekármi, pracovníkmi rozličných služieb. Ak si potrebujete vybaviť cestovný pas, rodný list či stavebné povolenie a nie ste zamestnaní na inom úrade, musíte si vybrať dovolenku. Nie vždy sa podarí vec vybaviť na prvý raz, a tak prichádzi vybrať si ďalší deň dovolenky.

Pri takýchto úvahách človeku príde na myseľ jednoduché riešenie — posunúť začiatok úradných hodín v stránkových dňoch z doterajšej siedmej hodiny ráno na, povedzme, jedenástu. To aby si mohli veci vybaviť aj tí, čo idú na popoludňajšiu smenu. Úradné hodiny od 11. do 19. hodiny dvakrát týždenne a v sobotu dopoludnia by umožnili všetkým pracujúcim, najmä tým, čo pracujú podľa noriem, pri strojoch, vybaviť si veci bez straty pracovného času.

Nože sa trošku zamyslime nad niektorými faktmi z nášho života. V našej republike za ročne predajú desaťtisíce áut. Pochopiteľne, kupujúci musí vynechať prácu. Potom chodí na záručné prehliadky a zase vystane z práce. Koľko ľudí chodí na predvolanie na okresné národné výbory, na vojenské správy, na štítkovanie plôch... Koľko ľudí si vybavuje stavebné pozemky, chodí na súdy, nakupuje nábytok a iné potreby v normálnom pracovnom čase. To sú ročne obrovské straty vo výrobe, na stavbách a iných pracoviskách. Ak k tomu prirátame premrhané hodiny pracovníkov úradov a inštitúcií pri nakupovaní potravín a drobného spotrebného tovaru či vybavovanie si záležitostí na úkor práce v úrade, odhalíme obrovské rezervy, ktoré prichodí využiť.

Je nám všetkým jasné, že keby sme si mohli úradné veci vybaviť po pracovnom čase alebo v sobotu, nemuseli by sme vynechávať pracovné smeny. Pracovníci v úradoch by mohli mať voľno namiesto soboty v pondelok. Veď každý rozumne uvažujúci človek musí uznať, že keď celý deň nečinne stojí bager či iný drahý výkonný stroj len preto, že jeho obsluhovateľ si vybavuje občiansky preukaz či iný úradný doklad, že je to obrovská národohospodárska škoda, ktorá v konečnom sleze doľahne na každého občana.

Otázka správneho rozvrhnutia pracovného času v úradoch, obchode a službách nie je nová, nastoľuje sa z času na čas, no riešenie neprichádza. Zdá sa, že vítazia subjektívne záujmy nad spoločenskými. „Postihnutí" argumentujú tým, že chcú byť večer alebo v sobotu so svojimi rodinami, že aj keby mali v pondelok náhradné voľno, nemožno ho vraj využiť, lebo rodina má povinnosti atď. To je síce pravda. Položme si však absurdnú otázku, čo by povedali ľudia, ktorí takto argumentujú, na to, keby pracovníci v elektrárňach, vodárňach, železničiari, lekári, kuričí či kooperatéri oznámili pracovať večer, v sobotu, v nedeľu a vo sviatok a ohánali sa rovnakými argumentmi?

Vieme dobre, že v socialistickom zriadení každý dobrý výsledok slúži na prospech všetkých občanov. Nemôže nám byť preto ľahostajné, že sa pre zle rozvinutý pracovný čas jednotlivých pracovníkov mrhá drahocenným pracovným časom. Bolo by nerozumné, to musí uznať každý zdravo uvažujúci občan, nevyužiť túto obrovskú rezervu, ktorá by prispela k lepšiemu plneniu úloh vo všetkých odvetviach národného hospodárstva, a to bez zvýšenia nákladov.

O nastolenom probléme sa hovorí, súčasný stav ľudia kritizujú, no nie vždy upozornia na problém kompetentný orgán. Iste by nebolo od veci, keby nám napísali svoje názory, ktoré by mohli riešenie tohto problému pomknúť dopredu.

JOZEF MLČOCH

Práca - 26. októbra 1974 - str. 2-

Rozsudok krajského súdu

Tresty rozkrádačom

Bratislava (Praca) — Po trojtýždňovom rokovaní vyniesol Krajský súd v Bratislave za predsedníctva dr. Pavla Kovácsa rozsudok nad vedúcimi pracovníkmi Komunálnych služieb v Senci a niektorými pracovníkmi Československej správy dopravných letísk v Bratislave. Na základe obsiahlého písomného dôkazného materiálu, vypočutí 53 svedkov a znalcov dospel súd k záveru, že obžalovaní sa dopúšťali trestných činov rozkrádania majetku v socialistickom vlastníctve, zneužívania právomoci verejného činiteľa, zneužitie prostriedkov zverených pre hmotné a finančné hospodárenie, narušovanie plánu a kontroly a podieľníctva. Krajský súd odsúdil Štefana Kodaya, riaditeľa Komunálnych služieb v Senci na deväť rokov odňatia slobody a peňažitý trest 25 000 Kčs, vedúceho prevádzky tohto podniku Jozefa Csöböka na sesť rokov a peňažitý trest v sume 15 000 Kčs, investičného referenta Čs. správy dopravných letísk Jozefa Šnajdera na päť rokov a peňažitý trest 10 000 Kčs, ekonóma podniku v Senci Jána Orovca na štyri roky, vedúcu ekonomiky práce Emíliu Szarnikovú na dva roky a Štefana Itokšu, vedúceho závodu inžinierskych a priemyselných prefabrikácií v Senci, na jeden rok a peňažnú pokutu 3000 Kčs. Pracovníci Čs. správy dopravných letísk, Miroslav Cojchan a Ing. Milan Plachý boli odsúdení na trest odňatia slobody v trvaní desať mesiacov s podmienečným odkladom na dva roky. Ostatných obžalovaných odsúdili na tresty nápravného opatrenia. Okrem toho musí Štefan Koday nahradiť preukázanú škodu 40 949 Kčs, Jozef Csöbök 33 570 Kčs, Jozef Šnajder 47 160 Kčs. Súd vyslovil zároveň a bývalých pracovníkov Komunálnych služieb zákaz činnosti na obdobie jedného až trach rokov. Hlavní obžalovaní ohlásili proti rozsudku odvolanie. Prokurátor sa nevyjadril. (ú)

2 — Práca — 26. okt. 1974

Práca - 30. októbra 1974 -str.2-

V RÁMČEKU PRÁCE

Vybavenosť našich bytov

Čo ukázalo sčítanie ľudu a domov

Pohľad na údaje o vybavenosti bytového fondu v ČSSR je zaujímavý. Prezrádza napríklad, že počet bytov so splachovacími WC zvýšil sa z 29 % v roku 1960 na 68,3 % v roku 1970, vybavenosť kúpeľňou z 33,3 % na 62,7 %, a verejným vodovodom zo 40,1 % na 60 %.

Pravda, najlepšie sú na tom práve tie mladé byty, ktoré sa vybudovali v spomenutom desaťročí. Až 86 % obyvateľov používa v nich kúpeľňu a splachovací WC a 68,5 % výhody verejného vodovodu. Naproti tomu však v najhoršie vybavených, starých bytoch býva doposiaľ 711 tisíc obyvateľov. V ČSSR užíva verejný vodovod 6,4 mil. obyvateľov (56,7 %) a domácí vodovod takmer 3 mil. obyvateľov.

Údaje o vybavenosti bytov, získané po prvý raz pri sčítaní ľudu a bytov v roku 1970, hovoria aj to, že 46 % obyvateľov býva v rodinných domkoch (v SSR ja to 60,4 %), kým v družstevných bytoch žije iba necelý milión obyvateľov.

Hoci od roku 1959 zvýšil sa počet obcí vybavených verejným vodovodom v ČSSR 2,5-krát (v SSR 6,5 krát), ešte stále je táto situácia v porovnaní s niektorými vyspelými krajinami — neuspokojivá. Ako totiž Ing. A. Richter v deviatom čísle Vodohospodárskeho spravodajcu uvádza verejný vodovod nemá doteraz 60 % obcí. O program na tomto úseku teda núdze nieto!

— Š. S. —

2 — Práca - 30. októbra 1974

Nové slovo - č.44/31. októbra 1974-str.13-

Škola a jej úlohy

ANDREJ MILEC

I.

Vychádzať zo základných postulátov stranických dokumentov znamená vidieť celý problém výchovy a vzdelávania dorastajúceho pokolenia tak, že škola má realizovať výchovu slobodného, humánneho človeka, zapáleného pre vec robotníckej triedy a jej avantgardy, komunistickej strany. Škola formuje človeka, harmonicky ho rozvíja — rozumove, mravne, telesne, pracovne, ale aj esteticky, kultúrne a vôbec nie na poslednom mieste i spoločensko-politicky. Tým sa stáva nenahraditeľným činiteľom — zabezpečuje človeku prípravu pre život, pre angažovanie sa, a to v tých najširších spoločenských súvislostiach. Zosúlaďuje objektívne nevyhnutné záujmy spoločnosti so subjektívnymi schopnosťami jedinca, s jeho nadaním, ambíciami, psychickými a fyzickými dispozíciami.

Vo spätnoväzbovom pohľade výchovný a vzdelávací proces sleduje zároveň aj integračné ciele, a to v slede príroda—spoločnosť—človek, ale aj veda—technika—výroba—spotreba. Nejde tu o objektivistické poňatie, ale o podstatu socialistickej spoločenskej kvality; o nový pohľad na spoločnosť, a tým nový prístup k práci, socialistické výrobné vzťahy, socialistickú ekonomickú základňu — zabezpečujúcu hojnosť materiálnych hodnôt v dôsledku využitia maximálnych zdrojov, tvoriacich širokú základňu možností, ktorá má svoj odraz vo víťazstve socializmu nad kapitalizmom, vo víťazstve práce nad kapitalizmom, vo víťazstve zospoločenštených výrobných prostriedkov nad súkromným vlastníctvom, nad antagonistickými výrobnými vzťahmi. Preto sa práca ako základná podmienka existencie socialistickej spoločnosti dostáva kvalitatívne na vyššiu úroveň než v buržoáznom spoločenstve. Práca v socialistickej spoločnosti dostáva novú kvalitu, nový obsah determinovaný vedou. Musí byť uznávaná — ako vraví Karol Marx, a musí získať vedecký charakter, t. j. nemôže byť úsilím človeka ako vycvičenej prírodnej sily, ale ako subjektu, ktorý vystupuje vo výrobnom procese, činnosťou riadiacou všetky prírodné sily. Zároveň práca ako prejav tvorivosti, chápanej v tom najširšom slova zmysle, je i tým činiteľom, ktorý nemôže nenájsť svoj odraz vo výchove a vzdelávaní mladého pokolenia a človeka vôbec.

II.

Vo výchove a vzdelávaní dorastajúceho pokolenia (ale i dospelých) v socialistickom spoločenstve, teda i v našom prostredí, pôsobí významne aj ďalší činiteľ, determinovaný jednou novou kvalitou, ktorá vo svojej podstate hlboko zasahuje do samej podstaty práce školy. Je ním vedecká a technická revolúcia.

Vedeckú a technickú revolúciu nemôžeme vidieť iba vo sfére výroby materiálnych hodnôt, teda technokraticky, ale v takom pohľade, ktorý nám umožní pochopiť, že hlboko zasahuje do výrobných vzťahov i do spoločenskej a celej nadstavbovej oblasti. Tu sa už škola nachádza v novej, kvalitatívne vyššej polohe, a to predovšetkým v tom, že nemôže nerešpektovať práve dôsledky, ktoré vyplývajú z tejto revolúcie. Výroba a technika, rozvoj vedy, stavajú pred školskú sústavu nutnosť vytyčovať úlohy predovšetkým perspektívneho, strategického charakteru. Preto aj socialistická pedagogika nechápe rozvoj vedeckotechnickej revolúcie ako obmedzenú záležitosť úzkeho okruhu odborníkov, ale ako súčasť boja robotníckej triedy vo zväzku s technickou inteligenciou; robotníckej triedy vo zväzku s družstevným roľníctvom a inteligenciou. Preto vedie všetok ľud k novému vzťahu k práci, k vyššej forme výroby a k novému štýlu života.

Na podmienky vedeckej a technickej revolúcie a jej pôsobenie v socialistickom spoločenstve najdôslednejšie reaguje sovietska škola. Vykonala revolučné zmeny vo výchovnom a vzdelávacom obsahu, prehĺbila význam zložiek komunistickej výchovy. Od základu zmenila a zvedečtila obsah jednotlivých predmetov. Na sovietskych školách — základných a stredných — sa popri prírodovedných a spoločenskovedných predmetoch dôsledne uplatňujú aj poznatky z oblasti techniky a výrobných procesov.

Sovietska škola si hlboko uvedomuje, čo znamená veda a technika na ceste spoločnosti ku komunizmu. Vytvára sa nová situácia, zbližuje sa duševná práca s prácou telesnou. Niektorí prognostici dokonca tvrdia, že už v prvých desaťročiach budúceho storočia pätina ekonomicky produktívneho obyvateľstva bude pracovať v oblasti vedy, pretože rozhodujúcou oblasťou ľudskej činnosti sa stane vedecká práca. V Sovietskom zväze napr. už v roku 1970 jeden milión pracovníkov bolo zapojených do vedeckej práce.

Vo výchovnom a vzdelávacom procese treba rešpektovať i ďalšiu skutočnosť, že na rozdiel od predchádzajúcich období, najmä na rozdiel od prvej a druhej priemyselnej revolúcie, automatizácia ako výrobný proces oslobodzuje človeka od priamej manuálnej, fyzickej účasti na výrobnom procese. Je to výrobná technika, ktorá až na 99 perc. vykonáva všetku prácu, hoci pred 100 rokmi bolo možné na účet strojov pripísať iba 6 perc., kým ostatných 94 perc. vykonávala pracovná sila svojou svalovou prácou. Preto sa mení aj požiadavka na vzdelanostnú úroveň pracujúcich.

Mení sa od základu aj štruktúra výroby a na základe tejto zmeny vznikajú nové profesie, nové výrobné odvetvia, kým iné, staré, ktoré sa po stáročia tradovali, zanikajú, iné menia svoj charakter, dostávajú novú náplň. To je príčina, prečo sa do popredia dostávajú otázky vzdelávania, a to nielen vzdelávania dorastajúceho pokolenia, ale i dospelých — pracujúcich, ako podmienka úplnej realizácie výdobytkov vedy, techniky a automatizovanej výroby. Výskum sovietskych sociológov potvrdil, že lepšie výsledky práce dosahujú tí, čo majú stredoškolské vzdelanie, a to až o 25 percent. Úroveň vzdelanosti nachádza odraz i v zmenšovaní nepodarkovosti a v zlepšenom zaobchádzaní so strojmi. V niektorých profesiách, napr. u sústružníkov a frézárov, to činí až 70 perc. Podobné zmeny nastávajú i vo výrobe poľnohospodárskej, ktorá v Československu dosiahla markantné výsledky.

Ťažisko práce človeka sa presúva do oblasti tvorivosti, vedeckého postupu v samotnom pracovnom procese.

Škola musí dať základy pre prácu pri modernizáciou podmienenej technike, pri automatických linkách a zložitých mechanizmoch, ktoré vyžadujú, odhliadnuc od pomernej jednoduchosti praktických pohybov, široký všeobecné vzdelanie, široký technický rozhľad a rozvinuté pracovné zručnosti a návyky. Ďalej kultúru práce, schopnosť orientovať sa vo výrobe ako celku; dobre poznať technológiu výroby a princípy činnosti výrobnej techniky a jednotlivých jej častí. Pre výchovu a vzdelanie dorastajúceho pokolenia je dôležité vedieť, že vedecká a technická revolúcia sa stáva spätnoväzbovým činiteľom, ustavičným urýchľovačom a hybnou silou všetkých výrobných síl, ktoré menia postavenie človeka v tomto procese. Vytvára sa i nový mravný profil socialistického človeka, ktorý vo výrobe (ale nielen v nej) disponuje obrovským materiálom, veľkými hodnotami, preberá na seba veľkú morálno-ekonomickú zodpovednosť pred celou spoločnosťou.

III.

Z toho, čo sme uviedli, vyplýva, na čo bude nevyhnutné sústrediť pozornosť:

1. Docieliť racionálnosť a efektívnosť vo vyučovaní. Vo výchove a vzdelávaní dorastajúceho pokolenia, ako aj dospelých, ktorí sa ďalej inštitucionálne zdokonaľujú, docieliť to, aby sa u nich ešte rozvinula tvorivá sila. Zároveň u dorastajúceho pokolenia bude potrebné dosiahnuť taký stav, aby si mládež tvorivo osvojila marxisticko-leninskú filozofiu tak, aby sa stala jej majetkom, spôsobom myslenia, konania, tvorenia práce a životného štýlu. Pritom celistvosť socialistického človeka chápeme tak, že jeho vzdelanostná úroveň má predovšetkým spoločenskú hodnotu. Individuálna hodnota človeka sa prejavuje v tom, že to, čo vie, rozvíja v praxi, vytvára hodnoty: Seba človek angažuje, a tým vytvára subjektívne ambície ďalej sa rozvíjať, teda vzdelávať sa, a to v systéme permanentného vzdelávania sa.

2. Všetky zmeny determinované vedeckou a technickou revolúciou vyžadujú prispôsobiť týmto podmienkam vyučovací obsah, výskumom ho overiť a praxou potvrdiť, a to v súlade so socialistickou teóriou vyučovania.

Veda vytvorila novú, širokú základňu, ktorá sa nemôže nestať majetkom školy, celého vyučovacieho obsahu. Problém však vzniká v tom, ako modifikovať poznatky vedy a techniky vo vyučovacej látke, podľa stupňov a ich zamerania. Tu pre školu vznikajú dva základné problémy: Zužuje sa časový priestor medzi vedeckým objavom a praktickou realizáciou. Dôkazom toho je i fakt, ak napr. bolo potrebné medzi vynálezom a praktickou realizáciou fotografie 112 rokov, pri telefóne 56 rokov, pri rádiu 35 rokov, u lasera už iba 3 roky. Táto skutočnosť sama osebe požaduje uspôsobiť myslenie a konanie žiakov tak, aby sa vedeli aktívne adaptovať, resp. zasiahnuť ako do teoretického bádania, tak i do samotnej realizácie vedy do praxe.

Práve v dôsledku pôsobenia vedeckej a technickej revolúcie, ale aj spoločenského, socialistického systému vzniká nová situácia, ktorá sa v odbornej terminológii nazýva akcelerácia mladého pokolenia. Samotná akcelerácia ako fakt, ako skutočnosť podmienená tým prostredím, do ktorého sa človek už od svojho narodenia dostáva, stavia vyučovací proces — obsah i samotné vyučovanie — do takej polohy, že škola musí rátať so všetkým tým, čím žiaci disponujú, i s vedomosťami, ktoré majú — i keď si ich neosvojili v školskom prostredí, resp. keď ich náležite nevedia použiť. Ide tu o deduktívny prístup v učebnom procese, ktorý však musí byť prísne podmienený sledom myšlienok. Preto sa aj stáva základnou niťou nového obsahu, ale aj nového prístupu v učebnom procese, že teória vyučovania viac ako kedykoľvek predtým nemôže nerátať s historickou nevyhnutnosťou, že školský systém a práca školy ako celok musia byť overené, ale aj zacielené na samovzdelávanie. Dostáva sa do popredia požiadavka, aby každý človek socialistického spoločenstva bol schopný vedecky sa zdokonaľovať, aby vedel pracovať s tým učivom, s tou matériou, ktorá mu je dosiaľ neznáma. Čiže ide tu o to, naučiť dorastajúce pokolenie vedieť sa učiť, vedieť z čoho a ako získať nové poznatky a ich dotvárať, ďalej rozvíjať vo svojej tvorivosti, pri vytváraní spoločensky úžitkových hodnôt. V tomto smere bude potrebné opierať sa o to, čo vytvorila a od roku 1964 výskumom a praxou overila sovietska škola.

Nemenej dôležitým činiteľom v socialistickej škole je teória vyučovania a ňou determinovaný vyučovací proces. Ukazuje sa, že práve efektívnosť vyučovacieho procesu môže zohrať dôležitú úlohu pri racionalizácii, pri efektívnosti, ale aj rešpektovaní akcelerácie dorastajúceho pokolenia. Nemožno nový vedecký obsah efektívne vyučovať starými konvenčnými metódami, formami a prostriedkami. Žiada sa viac ako dosiaľ využívať výdobytky techniky, napr. prostredníctvom učebných pomôcok, ale využívať aj psychológiu, lekárstvo, a to v tom smere, aby sa rátalo so schopnosťami žiakov v jednotlivých vekových kategóriách v konkrétnej triede a stupni školy. Samotný obsah, i keď vedecky formovaný, nemôže však byť autonómny od učebných metód. V každom prípade tvorí ucelenú jednotku, a to v tom kontexte, že umožňuje dezignovanú látku správne osvojiť. Z toho zároveň vyplýva, že teória vyučovania rieši teoretické otázky v reflexii obsah—metódy—formy—prostriedky vyučovania, vzdelávania a samovzdelávania sa. Teda, socialistické spoločenstvo, ako činiteľ objektívny, umožňuje pedagogike rozvíjať prácu školy vedecky, využívať vo všetkých sférach výdobytky vedy a techniky, ale aj aktívne vedecký a technický pokrok ďalej zdokonaľovať, rozvíjať ako dôležitého činiteľa na ceste našej spoločnosti ku komunizmu.

Treba vidieť, že vedecká a technická revolúcia v socialistickom spoločenstve zasahuje i v tom smere, že škola už nie je jediným transformátorom informácií a poznatkov.

Vedecký prístup k týmto trom východiskám, o ktorých sme hovorili, nastoľuje požiadavku dôsledne v práci školy realizovať výdobytky vedy a techniky. Tým zároveň inštitucionálna výchova a vzdelávanie sa stane revolucionizujúcim faktorom. To umožní, že dorastajúce pokolenie sa bude dôsledne uspôsobovať pre prostredie, ktoré je dôsledkom tohto pokroku. Vedecký a technický pokrok sa stane nástrojom a nie cieľom ďalšieho napredovania, rozvoja základne i nadstavby spoločnosti.

Treba si uvedomiť, že vo svojich dôsledkoch sa bude vedecká a technická revolúcia rozvíjať vo všetkých spoločenských formáciách. Čo je pre nás však najdôležitejšie a čo si musíme uvedomiť, je tá historická skutočnosť, že sa vedecká a technická revolúcia nebude rozvíjať rovnakou intenzitou. Bude optimálne pôsobiť iba tam, kde sa dostihne, resp. dosiahol vysoký stupeň zospoločenštenia výrobných prostriedkov, v situácii objektívne sa utvárajúcich podmienok socialistického spoločenského zriadenia, vedeného komunistickými alebo robotníckymi stranami.